

« decedentes sunt quidem separati à Deo perpetuò, quantum ad amissionem gloriæ quam ignorant. » non tamen quantum ad participationem naturalium « bonorum, quæ cognoscunt. »

CAPUT VII.

DE FUTURA CORPORUM RESURRECTIONE.

Fiducia Christianorum, resurrectio mortuorum, op timè inquebat Tertullianus (1). Hæc enim spes semper aluit Christianorum pietatem, addiditque ad fortia quæque ferenda stimulos validissimos. Præter Sadduceos, corporum resurrectionem irriserunt Ethnici, impugnârunt antiquissimi Hæretici (2). Increduli eam impossibilem traducunt. Horum omnium partes tuendas sibi sumpserunt rationalistæ. Duo hic à nobis præstanda sunt. Ac primò hunc gravissimum fidei nostræ articulum propugnare ex Scripturis ac perpetuâ Ecclesiæ traditione debemus; secundò ostendere ipsum nulle modo rectæ rationi adversari.

Quæ priusquam aggrediamur, ut nobis moris est, nonnulla ut germanus totius controversiæ status etiam atque etiam pateat præmittimus. I. Resurrectio quam tuemur est *universalis* tam justorum scilicet, quam impiorum (3). II. In eâ nos corporum physica identitate resurgemus quam ex hæc vitâ decedentes obtinebamus, adeò ut omnes idem physicè corpus resumpturi simus quod per mortem amisimus. Ad hoc

(1) Lib. de resurrect. carnis n. 1.

(2) Tales fuerunt Simon Magus, Cerdo, Marcion, Manes aliique apud S. Epiphani. hæres. 64, ed. Petav. n. 12, seqq. Eosdem hæreticos resurrectionis impugnatores pariter recenset S. August. lib. De hæres. c. 18, seqq., qui præterea inquit: « In nullâ re tam vehementer contradicitur fidei christiænæ, quam de resurrectione mortuorum. » Conf. opp. Origen. ed. maur. t. 1, p. 859. not.

(3) Eo sensu diximus fore *universalem* resurrectionem, quatenus non solum justis sed improbi quoque debent resumere corpora sua, tum ut nos opponeremus nonnullis antiquis Hebræis et hæreticis autumantibus solos justos esse resurrecturos, secus ac fides docet, tum ut declinarem discrepantes Catholicorum sententias circa quæstionem de morte ab omnibus subeundâ. Etenim non pauci ex antiquis censent non esse morituros eos, quos dies supremus inter vivos reperiet, etsi existimant omnes fore immutandos juxta Græci textûs lectionem 1 Cor. XV, 51: « Non omnes quidem dormiemus, omnes tamen immutabimur. » Πάντες μὲν οὐ κοιμηθήσονται, πάντες δὲ ἀλλάξομεθα. Quo pariter sensu intelligunt illud ejusdem Apost. 1, Thess. 4, 15, seqq.: « Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera; » gr. v. 16: Οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτοι. Ἐπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπούμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρραβηθήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα. Ubi Apostolus loquitur in personâ eorum qui tunc vivi reperientur. Quod significatum pariter contendunt in symb. Apostolico, Constantinopolitano et Athanasiano illis verbis: « qui venturus est judicare vivos et mortuos. » Consultatur Estius in 4, dist. 43, § 7, qui ingenuè fatetur quod hæc « quæstio non parum habet difficultatis, sive Scripturas sive Patrum sententias consulamus. » Expensis verò utriusque sententiæ momenti longè probabiliorem arbitrat opinionem eorum qui sentiunt omnes omninò esse morituros. Conf. etiam S. Th. suppl. q. 78, art. 1.

autem necesse non est, ut omnes et singulas materias particulas seu, ut vocant, moleculas quibus corpora nostra constant, Deus restituat, sed ad eam identitatem restituendam satis est, ut illas Deus excitet, quæ partem corporum nostrorum constituunt essentiali per quam unius corpus à corpore alterius distinguitur et secernitur, et ejusque individui proprium efficitur. Hæc enucleatius postea exponemus. III. Futuram proinde dicimus in universali resurrectione sexuum diversitatem, quam planè tollendam nonnulli obscuri hæretici fabulati sunt (4). Corpora enim restituentur in suâ respectivâ perfectione quæ unicuique competit. IV. Diversa tamen erit corporum resurgentium conditio pro diversitate statûs uniuscujusque. Gloriosa enim erunt justorum corpora, seu iis prædita dotibus quas recenset Apostolus, impassibilitate videlicet, claritate, agilitate et subtilitate (2), non tamen, ut aliqui commenti sunt, impalpabilitate et invisibilitate (3). Reproborum autem corpora gravia adeò atque deformia erunt, ut istorum respectu resurrectio potius ad ignominiam et novum supplicium conferat quam ad ipsorum bonum. V. Hæc rata sunt apud omnes Catholicos. Cætera autem quæ spectant ad ætatem, formam, staturam, ut vocant, partes corporis integrales, aliæque ejusmodi majori vel minori probabilitate à theologis, Scholasticis præsertim, statui solent (4). Quæ eum fidei dogma non attingant, ideò missa facimus, etsi non improbemus quæ communi præsertim calculo probantur.

Cum interim, quibus constringimur, angustiae non patiantur nos quæ recensuimus sigillatim vindicare, hinc in tuto posito præcipio ac fundamentali dogmate de corporum resurrectione, cætera veluti totidem collateralia ex vindicatis colligemus. Sit igitur

(1) Hic error tribuitur Origeni et nonnullis Armenis. Hunc errorem semper Patres impugnârunt. Conf. inter cæteros Hier. ep. 108, n. 22, 25, edit. Vallars, August. l. 22, de civ. Dei c. 17, Chrysost. Hom. 80, al. 71, in Matth. Euthymium Comm. in 4 evang. in biblioth. max. Patrum, ed. Lugd., t. 19, c. 53. Sanè Christus Luc. 11, 31, ait: « Regina austri surget in judicio eum viris generationis hujus, » ergo hæc regina retinebit suum sexum muliebrem, surget enim cum viris, adeòque non erit vir, ut alia non minus perspicua omittam.

(2) Ait enim Apostolus 1 Cor. 15, 42, seqq.: « Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. » Has dotes manifestavit Christus in suo corpore è morte excitato, ipse autem est causa exemplaris resurrectionis justorum. Conf. S. Th. in suppl. q. 92 et seqq. conf. etiam Estium in 4 sent. d. 44, § 15.

(3) Ita quidem censuit Eutychius Constantinopolitanus antistes, qui sub Tiberio Constantino imperatore an. 582, docuit corpus humanum post resurrectionis gloriam fore impalpabile et invisibile. Agente tamen S. Gregorio Magno, qui tunc temporis Constantinopoli legatione fungebatur apud Tiberium, Eutychius ab hoc errore se recepit, atque, ut notum est, morti proximus, multis presentibus, pellem suam manu tenens aiebat: « Confitèor quia omnes in hæc carne resurgemus. »

(4) Conf. de his Suarez in 5 p., q. 53, disp. 44, sect. 1, seqq.

PROPOSITIO PRIMA.—*Datur futura universalis corporum nostrorum resurrectio.*

De fide est, ut patet ex fidei nostræ symbolis; nam in symbolo Apost. dicitur: *Credo carnis resurrectionem;* in Constantinopolitano: *Expecto resurrectionem mortuorum;* in Athanasiano: *Omnes homines resurgere habent cum corporibus suis;* tum ex conc. Later. IV, cap. *Firmiter* definiente: « Qui omnes (tam reprobis quam electi) cum suis propriis corporibus resurgent, quæ nunc gestant (1). » Hæc autem fides viguit tum apud antiquos patriarchas, tum apud Judæos. Etenim Job, 19, 25: *Scio, inquit, quòd Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terrâ surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle meâ, et in carne meâ videbo Deum meum, quem visurus sum ego ipse et non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo (2).* Sic Daniel

(1) In Act. conc. Harduini t. 8, col. 15, 16.

(2) Nihil intentatum reliquerunt Neoterici quidam interpretes, præsertim inter Protestantes, ut nobis eriperent celeberrimum hunc Jobi textum, per quem adstruitur recepta apud veteres resurrectionis fides. Admittunt isti totum hunc locum exponere de spe quam alebat Job de restitutione suâ in pristinum felicem statum. Ita Henke in *Narratione critica de interpretatione loci Job. 19, 25-27. Antiqua Ecclesia.* Helmstad 1783. Doederlein in *Actuario H. Grotii Annotat. seu scholiis in libros poeticos* 5, t. ad h. i. et Joan. Hallenberg in *disquisitione, qualis sit dogmatis de resurrectione corporum mortuorum origo, et nunc in libro Jobi ejusdem mentio facta sit?* Stockholmie 1798, repetitâ in *Sylloge commentat. theologic.* editâ à Joan. Pott. vol. 4, p. 523, seqq. Jam verò ejusmodi auctores aërem verberare ac frustra in id eluctari constat:

I. Ex eo quòd ejusmodi expositionem excludat simplex verborum sensus, quibus Job significat spem apud se aluisse mortis suæ somnum non æternum fore, sed ab ipso Deo se aliquando expegeturum iri, et futurum esse ut Deus mortuo ipsi advigilare non desinat, ipsum olim in vitam revocatum ut amicis amicè recepturus. Ita enim se habet hebraica veritas: *Ego novi vindicari meum viventem et postea, (seu postertum) super pulverem staturum (vel adstabit), et postquam cutem meam corroserint aut consumperint (scilicet corrodentes seu consumentes vermes) hæc (hanc ossium meorum compagem, corpus meum); tamen è carne meâ (id est, corpore meo reintegrato) videbo Deum. Quem ego video mihi (scilicet propitium, in bonum meum), et oculi mei viderunt (nempe videbunt, præ. pro futuro) et non alius (seu alius mei loco). Defecerunt renes mei in sinu meo (præ vehementi Deum videndi desiderio).* Ex quibus patet versionem vulgatam optimè exprimere sensum Jobi, quamvis majorem adhuc vim præ se ferat hebraicus textus. Testator enim Job spem suam, ut observat Pareau apud Rosenmuller in h. l., et quidem duplicem; alteram de vindictâ Dei in censoribus iniquos aliquando post suam mortem, ut opinabatur quidem, proximam, exercendam, alteram de favore Dei, sibi unâ cum meliori vitâ restituendo. « Itaque, ait cit. auct., imagine usus, quâ nulla gravior exogitari potest, nulla in summâ brevitate locupletior, nulla denique, quæ spem animo Jobi comprehensam magis et conspectui totam simul subjiciat, Deum immortalẽ, ipsique per omnes hominum ætates securitatis superstitem collocat veluti juxta suas reliquias, sive ad sepulcrum, quo illæ condendæ essent. Ibi igitur fingit stare Deum, qui non tantum stricto gladio mortuum se custodiat, quo defendat ab aliorum contempu ac vituperio. . . . sed verò qui simul etiam pulveri suo advigilet perpetuò ex eo novum iterum hominem formaturus. Enim verò hoc quoque nove-

12, 2: *Et multi de his qui dormiunt in terrâ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, et alii in opprobrium, ut videant semper.* Sed luculentissimè hæc fides exprimitur à septem illis fratribus, qui fortiter sub Antiocho martyrium passi sunt dicentes: *Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternâ vitæ resurrectione suscitabit. . . potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos (2 Machab. 7, 9-14.).* Hinc Martha juxta avitam fidem dicebat Christo: *Scio quia resurget (frater meus) in resurrectione in novissimo die.*

Quum verò Sadducei ab eâ non secus ac à fide de animorum immortalitate recessissent, Christus, Matth. 22, 31, ipsis utrumque dogma confirmavit illis verbis: *De resurrectione autem mortuorum non legistis quòd dictum est à Deo dicente vobis: ego sum Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob? infert autem: Non est Deus mortuorum, sed viventium, omnes enim vivunt ei.* Hinc Apostolus 1 Cor. 15, 16, collegit resurrectionem generalem ex resurrectione Christi scribens: *Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra. . . ergo et qui dormierunt in Christo perierunt.* Hoc item argumento utitur ad excitandos fideles, et ad ipsos exhilarandos ab amicorum familiariorumque amissione 1 Thess. iv, 15: *Si enim, inquit, credimus quòd Jesus mortuus est et re-*

rat Jobus, se jam depositurum esse corpus hoc « tabe vermibusque consumptum, atque obsoletæ vestis instar exuturum suam carnem, totamque adeò mortalitatem suam, nunquam denuò induendam. « Cùmque ex sepulcro redivivus egrederetur, tum Deum sibi etiamnum adstantem visurus esset, qui ipsum mox benignè ad se reciperet, nec de pristina « in ipsum inimicitia quidquam servasset. »

II. Ex contextu patet eximium quid et singulare esse, quod hic Job profitetur, ut evincit solemnitas illius proemii, quo præfatur, optans ut sermones hi sui scriberentur et sculperentur in libro, et stylo ferreo in omnium ætatum memoriam in rupe incidèrentur. Restitutio autem fortunæ et sanitatis tanti profectò momenti non erat, ut tam solemnè ratione memoriam ejus ad posteros transmittere optaret.

III. Quòd plurimum momenti addit illud est, Jobum tam longè à spe fortunæ sanitatisque restituendæ abfuisse, ut potius mortem à se vehementer exoptatam certissimè expectaverit, et nihil prorsus habuerit, quod in hanc vitam speraret. Id quod pluribus clarisque sermonum suorum locis evincit I. A. Voigtlaender in *Isagoge ad interpretationem Jobi cap. 19, 25-27.* Dresdæ 1809, quam secuta est interpretatio ipsa hujus loci ib. 1810, Conf. Job. 3, 20-26. 6, 8-12. 7, 15-16. 9, 21. 15, 15. 17, 15, seqq. 21, 25. 50, 25. Jam verò quum hoc de vindice oraculum spem certissimam et inconcussam fiduciam præ se ferat, inde sic arguitur: quòd Job ærumnarum finem et requiem in his terris non expectavit, et nihilominus spem omnimodæ liberationis vindicis seu judicis sui ope fovit indubiam; eum oportet de venturo judicio, corporum resurrectione ultimâ, et rerum omnium instauracione cogitasse.

Hæc libuit ferè ad verbum ex Rosenmullero decerpere, qui adversariis suspectus esse non potest. Prolixius præterea hæc deduximus eò quòd agatur de re maximi momenti, cujusmodi est fides antiquissima tum de animorum immortalitate, tum de futurâ corporum resurrectione. Conf. præterea de hoc textu Joan. Pineda S. J. qui non tantum totum hunc locum illustrat, verum etiam germanum ejus sensum apprime vindicat.

surrexit: ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo; . . . mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi; ac demum, cæteris omissis 2 Timoth. 2, 18, vocat fidei subversores et à veritate excisos *dicentes resurrectionem jam esse factam*. Nihil proinde in Scripturâ magis exploratum est dogmate resurrectionis, quod Christus et Apostoli proposuerunt tanquam fundamentum, ut ita dicam, totius religionis, quam prædicabant. Hæc igitur fide quum enutrita Ecclesia fuisset, nunquam destitit eam proponere et inculcare filiis suis, ut æquanimis ipsos faceret ad omnium virtutum genera excolenda, et ad vitam ipsam spernendam, sævitiis præsertim tyrannorum persecutionibus, ut ex symbolis superius recitatis constat, atque ex martyrum actis (1). Vix quisquam hæreticus eam fidem negavit, aut labefactare quoquo modo aggressus est, ut ipsum illicò repulerit è sinu suo (2). Strenui semper insurrexerunt hujus pretiosi dogmatis propugnatores, qui illud sive ab hæreticorum sive ab ethnicorum impugnationibus vindicârunt, inter quos eminent Origenes (3), et Tertullianus (4). Hanc passim Christiani in suorum epitaphiis, seu inscriptionibus sepulcralibus antiquissimis exprimere ac declarare consueverunt (5).

Quoad subsequentia secula persequi velle omnia documenta, quæ perpetuam hanc fidei nostræ professionem evincunt, supervacaneum omninò esset, cum notissima et obvia illa omnibus sint (6).

(1) Conf. Ruinartium Acta MM. sincera.

(2) Conf. S. Epiphan. l. c.

(3) Contra Celsum, lib. 5, n. 14, seqq.

(4) Lib. cit. de Resurrect. carnis, in quo ostendit hominis dignitatem carnis resurrectionem exigere, Deum eam operari posse, ipsiusque justitiam et in promissis quæ fecit fidelitatem exposcere. Quæ argumenta sigillatim evoluit ac fusè persequitur.

(5) Conf. Gener. op. cit. t. 4, p. 2, lib. 5, c. 1, § 1 Monumenta antiquit. classis 4.

(6) Conf. Nat. Alex. diss. 25, art. 2 in sec. 1. Eccl. Perperam Beausobre Hist. de Manichee tom. 2, liv. 8, ch. 5, n. 5 seqq. contendit unanimum minime fuisse Patrum sententiam de futurâ corporum resurrectione. Quod ut evincat profert Origenem negantem resurrectionem carnis, etsi admittat resurrectionem corporis; tum Gregorium Nyssenum, qui excludit à Christi corpore glorioso figuram, formam, extensionem, aliasque partes internas et externas humani corporis, ac demum affirmat nihil corporale nunc reperiri in Christo Jesu (in Antirrheth. c. 57.); demum Synesium, qui protestatus est se de resurrectione minime credere aut sentire ut vulgus solet. Verum ad Origenem quod spectat. etsi, prout ostendit Huetius in Origenian. lib. 2, q. 9, cap. 2, interdum circa hunc articulum minus caute scripserit, attamen, fatente Wetstenio, lib. 5, cont. Celsum veram sententiam tenet cum Ecclesiâ Christi et pluribus argumentis adstruit: « Nos autem credentes Scripturis, ait, non vivificari quod satum est, nisi moriatur prius. . . retinemus tum Ecclesiæ Christi sententiam, tum promissionis Dei amplitudinem. » Nec non in Dialogo de rectâ in Deum fide, sect. 5, ubi cum Marinus bardesianista interrogasset: « Statuat Adam: mantius quodnam corpus resurgat, idne quo circumdatus sumus, et in quo vincit sumus, an aliud spirituale? » Resp. Origenes: « Hoc ipsum quo amicti sumus dico excitari. Quæ omne dubium submovent. » Conf. opp. Orig. ed. maur. tom. 1, p. 859. S. Greg. Nyssen. l. c. ex Antirrhethico adv. Apolli-

Difficultates.

I. Obj. : 1° Dubitari nequit, quin hæc opinio de resurrectione corporum è notionibus mancis et imperfectis hominum incultiorum originem traxerit; quippe qui justâ supremi numinis ideâ destituti, vitam post mortem futuram è solâ vitæ terrestri naturâ fingere solerent, quo factum est, ut apud complures gentes barbaras, itemque in Zoroastricâ disciplinâ, è cujus fonte Judæi hausisse videntur, eadem illa deprehendatur. Deinde 2° resurrectio corporum in libris nov. Test. tradita, quæ inde ab ipsâ apostolicâ ætate (Act. 17, 32, 1 Cor. 15, 12; 2 Tim. 2, 17), haud à paucis improbata fuit, tam arctè conjuncta cernitur cum opinionibus de Messîâ mythicis et cum narratione de Jesu in vitam restituto (1 Cor. 15, 12 seqq.), ut non aliâ ratione ac mythi isti judicari et explicari possit. Hinc 3° vel Jesum, ubi doctrinam de resurrectione proposuisse perhibetur, popularium opinionibus induluisse, vel potius discipulos ipsi tanquam Messîæ, cujus provinciam (Conf. Jo. 18, 36.) è vulgaribus Judæorum commentis et quibusdam ejusdem effatis allegoricis; atque obscurioribus perperam judicarent, ejusmodi sententiam subjecisse censemus; 4° neque dubitamus, doctrinâ de resurrectione corporum tanquam imagine reviviscendi post mortem (1 Cor. 15, 36.) propositâ, eademque ad sententiam universalem ei substratam de novo aliquo vitæ stadio, eoque perfectiore post mortem homini ineundo revocatâ, in simpliciore illâ nov. Test. de immortalitate institutione acquiescere. quâ animum post mortem statim novam in alio rerum ordine initurum esse vitam eandemque veram et actuosam edocemur. Ita Wegscheider, aliique rationalistæ cum ipso (1).—Resp. : ad primum, nego gratuitam assertionem adversariorum, quæ vel ex ipsâ rei naturâ destruitur. In primis enim ipsi conjecturis ex solo systemate rationalistico depromptis nituntur, nec ullum proferunt argumentum etsi tenuissimum, quo illas fulciant. Insuper quò populus magis rudis et incultior est, eò etiam minus idoneus est ad excogitandam corporum resurrectionem, quæ, ipsis adversariis

nam (quem omnium primus vulgavit Zaccagnius ex biblioth. Vaticanâ), prout ostendit eruditus hic editor, non loquitur de proprietatibus humani corporis specificis sed de iis quæ accidentales vocantur, e. g., corruptibilitate, mutabilitate, etc., quibus gloriosum Christi corpus carere censet Nyssenus. Conf. Collectanea monumentorum veterum eccles. græc. ac latin. Romæ, 1698. p. 270. not. 2; necnon præf. § 20 seqq. ubi S. doctorem egregiè defendit. Quod demum ad Synesium spectat, conf. Petavium in edit. ipsius opp. Paris. 1655, tum in not. pag. 84, tum de vitâ scriptisque Synesii, pag. 4. Hæc enim protulerat Synesius cum adhuc Paganus esset: cum verò nemo ad baptismum admitteretur, quin professus esset articulum de mortuorum resurrectione, hinc à Theophilo alijsve sapientibus viris edoctus veritatis victas dedisse manus dicendus est, antequam christianus et multò magis episcopus fieret; quod aperte testatur Photius in Bibliothecâ N. 26, necnon Evagrius lib. 1, c. 15, ut alia præteream.

(1) § 195. Et cum eo Morus Prælect. in Epit. 2, 762. Doederlein Inst. theol. christ. 299. De Wette Bibl. dogm. 298. Ammon Summa theol. christ. 503. Flugge, Beck, etc.

fatentibus, longè excedit mentis nostræ captum. Hinc si qui fuerunt populi, qui admiserint ejusmodi dogma, ipsum profectò ut alia non pauca ex antiquâ traditione acceperunt. Vidimus enim Job firmissimam hujus ad vitam reditâ spem in sinu suo retinuisse. Attamen Moshemius contendit nulli horum populorum innotuisse orthodoxam, seu genuinam fidem futuræ hujus resurrectionis, qualem Christus et Apostoli tradiderunt (1). Absurdum denique est et ab omni veritate alienum

(1) Diss. in Hist. Eccl. edit. Antonaviæ 1745, tom. 2, quam inscripsit: Dissert. quâ docetur Servatorem nostrum J. C. resurrectionem mortuorum corporum, qualem Christiani credunt, de tenebris in lucem revocasse et demonstrasse, p. 583. Quod spectat ad ea quæ scribit de Judæis certum est ea esse hyperbolicè, imò falsò dicta, ut liquet ex colloquio Marthæ cum Christo, et ex 2 Machab. libro, aliisque documentis. Quod ad reliquos populos spectat, viri quidam eruditi censent Peris, Ægyptiis, Indis, Arabibus hanc futuram corporum instaurationem innotuisse. Moshemius contendit eas gentes non habuisse resurrectionis nisi quamdam veluti umbram. Verum quidquid de hoc sit, illud mirandum subest rationalistis qui neque in Jobi luculentissimo testimonio deprehendunt doctrinâ de futurâ resurrectione vestigium, diu præterea neque admittunt eam fuisse à Christo traditam, postea omni ambage sepositâ affirmant à Zoroastri commentis sententiam de mortuorum resurrectione prodixisse, sic Flugge Gesch. d. Glaubens an Unsterblichkeit, etc., seu Historia de immortalitatis fide. 1, 286, seqq. Berthold christologia Judæorum p. 176, 4.

Gesenius verò Commentar. üb. den Is. nempe Commentarius in Isaiam 1, 805, ad Is. 26, 19, scribit: « Ut ænigma circa sortem perpetuam sæpè infaustam piorum virorum, qui vitâ jam functi sunt, solverent ipsosque gaudii participes redderent ex messiano regno, doctrina Zendavestica de mortuorum Resurrectione cum spe et ideis de Messîæ regno conciliabatur, quum ejusmodi ideæ jam ad res sensum transilientes extendi, et vulgarem naturæ cursum prætergredi cœperunt. Quapropter Judæorum dogmatica ab ex illi epochâ non omnes mortuos, pios videlicet ac impios resurgere docet (quæ Parsismi utique est doctrina), sed pios duntaxat, et post regnum messianicum sequi tandem secundam humani generis resurrectionem. » Verum ista sunt somniantium figmenta; Daniel enim 12, 2, luculenter omnium indiscriminatim hominum tum piorum tum impiorum resurrectionem denunciat. Lib. 2 Machab. solium negatur Antiocho resurrectio ad vitam, id est, gloriosa; Marthâ loquitur in genere de resurrectione universali; Christus alloquens Judæos de utrorumque resurrectione disserit. Paulus eandem predicat, quamvis rationalistæ eum Pharisæorum dicant doctrinis abreptum. Hinc meritò Tertull. l. c. c. 59 scribebat: « Ergo servabat (Paulus) resurrectionem quoque, qualem prophete annuntiabant. . . Itaque talem predicabat, qualem et Pharisæi susceperant, et Dominus ipse defenderat, et Sadducæi, ne talem quoque crederent, in totum esse noluerant. »

Sed quod magis mireris in rationalistis, est summa securitas quâ asseverant Judæos, id est, sacros scriptores ex Parsismo, seu doctrinâ Persarum suam hausisse de futurâ justorum resurrectione opinionem ac decretis suis accommodasse. Attamen incertum adhuc est, num Persæ hanc doctrinam admiserint. Jo. Clericus Indice phil. log. Th. Stanleii de hoc dubitat; Moshemius l. c. et Jac. Boulier, Traité de l'âme des bêtes, tom. 2, c. 19, p. 420, Not. ed. sec. id negant. Sanè Theopompus in cujus fide Diogenes Laertius, Eudemus Rhodius, Plutarchus ac postea Æneas Gazæus referunt doctrinam Zoroastri nec sibi constant, ambigunt loquitur Conf. Diog. præm. ad vit. philos. Segm. 9, ed. Menegii; Plut. de Iside, etc., p. 370, tom. 2, opp.

Judæos ex Zoroastricâ doctrinâ hanc fidem resurrectionis hausisse. Etenim præterquam quod longè ante Zoroastrum Job eam apertissimè profitetur, nunquam Sadducæi ejusmodi exceptionem, quod sciamus, adversus Pharisæorum doctrinam objecerunt, et, quod caput est, Christus Dominus redarguens hos ipsos Sadducæos non dixit illis: *Erratis nescientes doctrinam Zoroastricam*, sed: *Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei*. Ad secundum, dist.: Apostolicâ ætate improbata hæc doctrina est ab Epicureis, aut ab obscuris quibusdam hæreticis, conc.; ab aliis, nego. Mirum sanè est, posse revocari in dubium dogma aliquod testatissimum, eò quòd nonnulli insani ethnici aut hæretici, qui nec admittebant animorum immortalitatem, ipsam improbaverint, quos propterea Christus ipse in Sadducæis confutat, apostolus vocat fidei subversores. Hoc semel admissio principio, tum Dei existentiam, tum animorum immortalitatem, veram Christi carnem aliaque ejusmodi deberemus rejicere, cum nunquam defuerint qui illa improbaverint; tunc omnia flagitia quæ illi commendârunt, tanquam honesta predicare possemus. Quare rationalistæ non pudet causam communem cum ipsis Epicureis et fidei subversoribus agere? Utique dogma resurrectionis generalis arctè connexum est cum Christi resurrectione, quod Apostolus declaravit; at quis sobrius inter mythos referat resurrectionem Christi, quæ factum est testatissimum, ut suo loco ostendimus (1)? Si Christus non surrexit, meritò clamabat idem Apostolus, *vana est fides vestra*; tota religio christiana non est nisi fraus turpissima. En quo devenerint rationalistæ! Ad tertium, nego. Tota enim hæc quæ latè patet argumentatio, non est nisi blasphemiarum congeries, à quibus aures christianæ abhorere debent. Ergo Jesus (nunquam enim ipsum Dominum aut Christum vocant ejusmodi homines, sed per summum contemptum eum nominant, ac si ageretur de vili aliquo mancipio) decepit nos indulgendo falsis popularibus commentis in re tam gravi? Ergo Apostoli ad unum omnes decepti sunt in assequendo sensu doctrinæ Christi? Doctrinæ, inquam, non jam, ut adversarii mentiendi effutiunt, allegoricis aut obscurioribus effatis velut obiter enuntiata, sed sæpius inculcata, repetita, apertissimè toties tradita, e. g., Jo. 5, 28: *Venit hora in quâ omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicij*; et alibi passim (2). Quæri etiam posset quibus adminiculis rationalistæ demum melius Christi doctrinam assecuti fuerint, et cognoverint Jeptos omnes fuisse Christi discipulos et universum christianum orbem, donec ipsi facem attulerint ad tenebras has dissipandas? Superbi homunciones, qui ne propriis deliramentis nuncium remittant, traducunt universa biblia velut paganorum mythologiam, seu, ut

ed. Francof. 1620, fol. Gaz. in Theophrasto p. 77 ed. Barthii.

(1) Tract. de vera relig. P. I. n. 251, seqq.

(2) Conf. Jo. 6, 39-44, 55, 11, 25 seqq. Matth. 22, 29 seqq. Marc. 12, 19 seqq. Luc. 20, 28 seqq., etc.